

**NA
KRAĆEM
KRAJU
SUNČANE ALEJE
TOMAS
BRUSIG**

BOOKA.

Knjiga **021**

Edicija **Zapadno od sunca**

TOMAS BRUSIG
NA KRAĆEM KRAJU SUNČANE ALEJE

Naslov originala
THOMAS BRUSSIG
**AM KÜRZEREN ENDE
DER SONNENALLEE**

Originally published as: "Am kürzeren Ende
der Sonnenallee"

© 1999 by Verlag Volk und Welt. All rights
reserved by S. Fischer Verlag GmbH,
Frankfurt am Main.

ZA IZDAVAČA
Ivan Bevc
Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA
11000 Beograd, Slanački put 128
office@booka.in
www.booka.in

PREVOD S NEMAČKOG
Ljiljana Ilić

LEKTURA
Agencija Tekstogradnja

KOREKTURA
Dragana Latinčić

DIZAJN KORICA I PRELOM
Ivan Benussi

ŠTAMPA
DMD Štamparija

Beograd, 2012.
Prvo izdanje

Sva prava zadržana.
Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene
saglasnosti izdavača.

NA
KRAĆEM
KRAJU
SUNČANE ALEJE

ROMAN

TOMAS BRUSIG

S NEMAČKOG PREVELA
Ljiljana Ilić

BOOKA.

Za moje roditelje
Zigune i Zigfrida Brusiga

ČERČILOVA UGAŠENA CIGARA

Tokom života, mnogo je prilika u kojima čovek saopštava sopstvenu adresu, a Mihael Kupiš, stanovnik Sunčane aleje u Berlinu, uvek je iznova bio svedok dejstva koje je imao naziv Sunčane aleje; budio je miroljubiva, skoro sentimentalna osećanja. Iskustvo Mihaela Kupiša govori da naziv te ulice jednako deluje na ljude i u trenucima nesigurnosti i u napetim situacijama. Čak i neprijateljski nastrojeni Saksonci postajali su skoro uvek srdačni kada bi čuli da imaju posla s Berlincem koji živi u Sunčanoj aleji. Mihael Kupiš mogao je da zamisli kako čak ni Josif Staljin, Hari S. Truman i Vinston Čerčil nisu ostajali imuni na pomen Sunčane aleje dok su delili glavni grad Rajha na sektore na Potsdamskoj konferenciji u leto 1945. Pre svih Staljin; poznato je da su diktatori i despoti slabi na šapat poezije. Staljin svakako nije želeo da prepusti Amerikancima ulicu tako lepog imena, barem ne celu. Zato je uputio zahtev za Sunčanu aleju Hariju S. Trumanu – a ovaj je to, naravno, odbio. Ali Staljin se tu nije predao – činilo se kao da će doći do sukoba. Kada su se Staljinov i Trumanov nos gotovo dodirnuli, britanski premijer se ugurao između njih, razdvojio ih i sam stao pred kartu Berlina.

Video je već na prvi pogled da je Sunčana aleja duga preko četiri kilometra. Čerčil je tradicionalno bio na strani Amerikanaca, i svi u prostoriji su isključili mogućnost da bi Sunčanu aleju mogao da dodeli Staljinu. Svi su očekivali da će Čerčil, kao i obično, povući dim iz svoje cigare, razmisliti trenutak, ispustiti dim, protresti glavom i preći na sledeću tačku pregovora. Ali, kada je Čerčil ovoga puta povukao dim iz cigare, nezadovoljno je primetio da se ona već ugasila. Staljin mu je uljudno pripalio vatru i Čerčil je, dok je uživao u prvom dimu i nagingjao se preko karte Berlina, razmišljao na koji bi način mogao da uzvрати Staljinu za taj gest. I tako, kada je Čerčil ispustio sledeći dim, parče Sunčane aleje u dužini od šezdeset metara pripalilo je Staljinu, a Čerčil je zatim prešao na drugu temu.

Mora da je bilo tako, mislio je Mihael Kupiš. Kako bi inače jedna tako duga ulica bila podeljena baš na samom kraju? A ponekad je pomišljao: da je glupi Čerčil malo bolje pazio na svoju cigaru, danas bismo živeli na Zapadu.

Mihael Kupiš je uvek tragao za objašnjenjima, jer je suviše često bio konfrontiran sa stvarima koje mu se nisu činile sasvim normalnim. Nije prestajao da se čudi tome što je živeo u ulici u kojoj su kućni brojevi počinjali od broja 379. Isto tako, nije mogao da se navikne ni na svakodnevno ponižavanje koje je doživljavao kada bi izašao iz kuće. Ono se sastojalo od prezrivoг smeha koji je dolazio s osmatračnice sa zapadne strane – čitavi školski razredi bi zviždali, dobacivali i vikali: „Pogledajte, eno ga pravi zonaš!“, ili „Zonaš, maši, maši, hoćemo da te fotografišemo!“ Ali sve ove uvrnutosti nisu bile ništa u poređenju sa skoro neverovatnim iskustvom: prvo

ljubavno pismo u njegovom životu vetar je oduvao do pojasa smrti, gde je ostalo da leži pre nego što ga je on uopšte pročitao.

Mihael Kupiš, koga su svi zvali Miha (osim njegove majke, koja ga je uporno zvala Miša), i koji je imao nekoliko teorija o tome kako je Sunčana aleja dobila svoj kraći kraj, imao je i teoriju o tome zašto je *njegovo* doba predstavljalo najzanimljivije vreme u istoriji kraćeg kraja Sunčane aleje: pojedine kuće s kraćeg kraja Sunčane aleje bile su legendarne Q3a¹ zgrade sa svojim majušnim, tesnim stanovima. Jedini spremni da se u njih usele bili su mladi bračni parovi, nošeni željom da konačno žive pod zajedničkim krovom. Ali mladi bračni parovi bi uskoro dobijali decu – i onda bi u ionako tesnim stanovima bivali još stešnjeniji. Na veći stan nije moglo ni da se pomišlja; vlasti su brojale samo sobe i proglašavali porodice *namirenim*. Na sreću, to se događalo u skoro svim kućama, i kada je Miha počeo da proteže svoj život i na ulicu, ne mogavši više da izdrži da provodi vreme samo u tesnom stanu, sretao je mnogo onih, koji su, u suštini, živeli isto kao i on. I pošto se skoro svuda na kraćem kraju Sunčane aleje živelo isto, Miha se osećao kao deo jednog zajedničkog potencijala. Kada bi njegovi prijatelji mislili: „Mi smo jedna ekipa“, Miha bi govorio: „Mi smo potencijal“. Šta je pod tim podrazumevao, nije znao sasvim tačno, ali je osećao da to nešto znači, to što su svi dolazili iz iste Q3a stešnjenosti, sretali se svakog dana, imali istu odeću, slušali istu muziku, osećali istu

1 Q3a su tipske trospratne, četvorospratne i petospratne zgrade od betonskih blokova koje su se gradile u DDR-u pedesetih i šezdesetih godina 20. veka. (Prim. prev.)

čežnju, i sa svakim danom se osećali sve pozvanijim da – jednom, kada porastu – sve, baš sve, urade drugačije. A to što su svi voleli i jednu istu devojčicu Miha je uzimao kao znak beznadežnosti.

KAŽNJENI

Sretali su se uvek na jednom napuštenom igralištu – deca koja su se igrala na ovom igralištu bili su nekad oni sami, a posle njih prosto nisu stizala nova deca. Pošto nijedan petnaestogodišnjak na svetu ne želi da mesto na kome provodi vreme nazove igralištem, zvali su ga „njihovo mesto“, što je zvučalo daleko subverzivnije. Tamo su slušali muziku, najčešće onu zabranjenu. Uglavnom je Miha donosio nove stvari – čim bi ih snimio u radio-emisiji *SFBeat*, već bi ih nosio do njihovog mesta na slušanje. U svakom slučaju, u tom trenutku pesme bi bile još suviše sveže da bi već bile zabranjene. A zabranjene stvari su bile na visokoj ceni. „Hiroshima“ je bila zabranjena, kao i „Je t’aime“, ili *Rolingstounsi* – sve njihove stvari bile su zabranjene, od prve do poslednje. Ali najzabranjenija, zabranjena više od svih ostalih, bila je „Moscow, Moscow“ od *Wonderland*. Niko nije znao ko zabranjuje pesme, a pogotovo nije bilo jasno šta je razlog za zabranu.

„Moscow, Moscow“ se uvek slušala u maniru autistične bluz-ekstaze – dakle, uz ljuļjajuće pokrete, zatvorenih očiju i zuba zarivenih u donju usnu. Cilj je bio da se dostigne ultimativni bluz-filing i da bude sasvim

očigledno koliko su obuzeti ritmom. Osim muzike i sopstvenih pokreta ništa nije postojalo, pa bi prekasno shvatili da se pred njima iznenada pojavio policajac zadužen za njihov rejon, i to baš u trenutku kada je Mihin prijatelj Mario strastveno uzviknuo: „O čoveče, ala je ovo zabranjeno! Totalno zabranjeno!“, na šta je policajac isključivo kasetofon i trijumfalno upitao: „A šta je to tako zabranjeno?“

Mario se pravio nevin. „Zabranjeno? Šta zabranjeno? Da li je neko rekao 'zabranjeno'?“ Brzo je shvatio da s tim stavom neće stići daleko.

„Aha, mislite *zabranjeno*“, izgovori Miha s olakšanjem. „Pa to je, znate, poseban jezik nas mladih.“

„Izraz *zabranjeno* nalazi primenu u jeziku mladih kada oni još uvek ne žele da podele izraz svog oduševljenja s punoletnim sagovornikom“, rekao je Ćora, koji je bio već toliko načitan da ne samo da je pokvario oči već je i bez pô muke izgovarao arogantne, duge rečenice. „*Zabranjeno* je, dakle, reč koja izražava odobravanje.“

„Kao *fantastično* ili *super*“, objasni Čupavi, koga su tako zvali jer je izgledao kao Džimi Hendriks.

„Vrlo omiljeni u jeziku mladih su i izrazi *predobro* ili *ludilo*“, rekao je Ćora.

„Koji znače isto što i *jako*, *fenomenalno*, *ludo* ili baš – *zabranjeno*“, objasnio je Debeli. Svi su žestoko klimali glavama i čekali da vide šta će policajac reći.

„Momci, vi mislite da sam glup“, rekao je. „Pre ću da poverujem da ste razgovarali o tome kako je zabranjeno ne vratiti nađeni pasoš koji je izgubila izvesna građanka.“

„Ne“, rekao je Miha. „U stvari, da – znamo mi da je zabranjeno ne predati nađeni pasoš. Ali nismo o tome razgovarali, družo vodniče.“

„Zastavniče!“, ispravi ga strogo policajac. „Ja nisam vodnik, nego zastavnik. To je jedan rang niže od potporučnika. Počinje se kao mlađi vodnik, pa vodnik, pa stariji vodnik, pa zastavnik. Ali sledeće nedelje postajem potporučnik. To je oficirski čin.“

„To je baš zanimljivo. Najiskrenije čestitke!“, reče Miha s olakšanjem, jer je policajac očigledno zaboravio zbog čega je na igralištu. Umesto da se bavi *zabranjenim*, deklamovao je činove.

„Posle potporučnika dolazi poručnik, pa kapetan, pa major, pa potpukovnik, pa pukovnik – to su sve oficirski činevi.“ Miha čušnu Ćoru, koji je, upravo u trenutku kad se policajčevo raspoloženje popravilo, udahnuo vazduh da mu ispravi oblik množine.

„Pa onda činevi u generalskoj službi: general-major, general-potpukovnik, general-pukovnik, pa general armije – da li vama još nešto pada na pamet?“

„Postoji čitava gomila službenih činova“, rekao je Čupavi, koga činovi, kao ni sve ostale, nisu ni najmanje interesovali. „Ali mi se čini da je vaš skroz nisko na lestvici.“

„U vašoj karijeri najlepše tek dolazi“, sazeo je Debeli misli Čupavog i preformulisao ih na prihvatljiviji način.

„Neeee, dečaci! Da ste malo više pazili, primetili biste da je u oficirskoj službi potporučnik daleko ispod majora, iako je kod generala general-potpukovnik viši čin od general-majora.“

„Pa kako je to moguće?“, upita Mario s nevericom.

„Poslednji će biti prvi“, reče Ćora. „Tako piše...“ Nije stigao da završi rečenicu jer ga je Miha ponovo čušnuo.

„Sledeće nedelje postajem potporučnik, i onda će ovde biti sprovedene drastične mere“, izgovori policajac odlučno. „Ako neko od vas nađe pasoš izvesne građanke Savezne Republike Nemačke, ima da ga preda meni. Jasno?“

„A kako se zove ta građanka Savezne Republike Nemačke?“, upita Ćora, koji je hteo da zna detalje.

„Vaša dužnost je da mi predate bilo koji pasoš koji nađete. A ovaj izgubljeni pasoš pripada izvesnoj Helene Rumpel. – Dakle, kako se zove građanka Savezne Republike Nemačke?“

„Helene Rumpel“, odgovori Mario. Mario je imao najdužu kosu i zbog toga važio za najprkosnijeg. Baš zbog toga što je upravo on odgovorio, policajac je mogao da ste-kne utisak da je uspeo da zavede red na igralištu.

„Tačno, Rumpel, Helene“, ponavljao je policajac, a dečaci su klimali glavama. Taman da krene, policajcu po-sle nekoliko koraka pade još nešto na pamet, pa se vrati.

„A koja ono beše pesma?“, upita vrebajući, potraži dugme za start na kasetofonu i ponovo se začu „Moscow, Moscow“. Mihi se srce spusti u pete. Najzabranjenija od svih zabranjenih pesama. Policajac je poslušao i konačno klimnuo glavom u znak prepoznavanja.

„Čiji je ovo kasetofon?“, upita. „A? Čija je ovo kase-ta?“

„Moja“, reče Miha.

„Aha! Poneću je. I ja je rado slušam u društvu svojih kolega.“ Miha je razrogačio oči od zaprepašćenja,

pokušavajući sebi da predstavi tu sliku. Čuo je još samo kako policajac, odlazeći, raspoloženo dovikuje: „Ha, momci, ne biste verovali da imam takav hobi, zar ne?“

Nedelju dana kasnije, policajac nije bio unapređen u potporučnika, već degradiran u starijeg vodnika. I zbog toga je počeo da šikanira Miha. Svaki put kada bi ga sreo zatražio bi mu ličnu kartu. Kad god bi se Miha pojavio sledilo bi isto: „Dobar dan, stariji vodnik Horkefeld, racija. Molim Vašu ličnu kartu.“

Prvih nekoliko puta, Miha je reč *racija* shvatio vrlo ozbiljno, pomislivši da će svi slušaoci pesme „Moscow, Moscow“ dospeti na listu za raciju. Tek kasnije se prisetio da je policajac zapravo i sâm puštao „Moscow, Moscow“ u krugu svojih kolega, a možda čak i na velikom policijskom balu organizovanom povodom proglašenja svih unapređenja. A pošto je pesma „Moscow, Moscow“ bila tako neopisivo zabranjena, mora da je izbio ogroman skandal u svećanoj sali. Miha je sasvim lepo mogao da zamisli tu scenu: šef policije lično juri napred da gumenom palicom sredi zvučnike, dok ministar unutrašnjih poslova izvlači svoje službeno oružje da bi upucao kasetofon usred pesme. A onda obojica istovremeno strgnu policajcu blistavonove potporučničke činove s ramena. Sigurno je bilo tako, ako ne i gore, pretpostavljao je Miha, pošto je već mnogo puta iskusio grozno ponašanje policajca prilikom kontrole njegovih ličnih dokumenata.

Da policajac nije uzeo kasetu s pesmom „Moscow, Moscow“, Mihino prvo ljubavno pismo ne bi odlepršalo u smrt. To se desilo na prilično komplikovan način i nije baš lako objasniti, ali pesma „Moscow, Moscow“ je u najširem

smislu reči imala veze s tim događajem. Miha nije bio siguran da li je to pismo uopšte bilo namenjeno njemu, a nije čak bio ni siguran da li ga je poslala devojka za koju bi poželeo da je baš ona napisala prvo ljubavno pismo koje je u životu dobio.

Devojčica se zvala Mirijam, išla je u susedni razred i, sasvim očigledno, bila najlepša u školi. (Za Miha, naravno bila je najlepša *na svetu*.) Ona je bila najveći događaj Sunčane aleje. Kada bi se pojavila, menjala je ritam ulice. Radnici na ulici bi ostavljali svoje hidraulične pumpe, zapadnjački automobili koji su dolazili s graničnog prelaza zaustavljali bi se i propuštali devojku da prođe ispred njih, na osmatračnici na pojasu smrti graničari su naglo usmeravali svoje dvoglede ka njoj, a smeh maturanata iz Zapadne Nemačke zamro bi na osmatračnici, pretvarajući se u šapat pun strahopoštovanja.

Mirijam je odskora pohađala školu u koju su išli Miha, Mario i ostali. Niko nije znao mnogo o njoj. Mirijam je za sve njih bila nepoznata, lepa, zagonetna žena. Strogo uzev, Mirijam je bila nezakonito dete, jer je njen otac jednom prilikom prerano skrenuo autom u izvesnu ulicu. To se desilo na putu ka opštini, gde je trebalo da se sretne s Mirijaminom majkom, tada u osmom mesecu trudnoće. Venčanje je trebalo da se održi u Berlinu, a Mirijamin otac se nije baš najbolje snalazio u tom gradu. Dolazio je iz Dessaua, pa je skrenuo pogrešno od ulice Adlergestel, vozio niz Ulicu Baumšulen, i odjednom se sa svojim trabantom našao kod graničnog prelaza u Sunčanoj aleji. Uopšte nije shvatao da je na nekakvom graničnom prelazu, psovao je, izašao iz kola i uzbuđeno išao okolo. „Moram da prođem!“

neprekidno je uzvikivao. Često se dešavalo da se neki auto tako zagubi na graničnom prelazu, i takvi su uglavnom bili vraćeni bez mnogo buke. Ali Mirijamin kolerični otac je do te mere preterao da su se graničari njime pozabavili malo temeljnije. Saslušavan je toliko dugo da više nije mogao da stigne do matičarskog ureda, pa se tako Mirijam rodila pre nego što je zakazan drugi termin za venčanje. Iz tog razloga Mirijam je spadala u vanbračnu decu.

Kada je rođen Mirijamin mlađi brat, njoj je već bilo jasno da će im se roditelji razvesti. Njen otac nije bio baš sav svoj – kada je jednom prilikom ostao zaključan u stanu, provalio je vrata stana. Ili bi odjednom dreknuo nasred ulice, zbog čega je Mirijam i njenoj majci bilo vrlo neprijatno pred komšijama. Kada su se Mirijamini roditelji konačno razveli, njena majka je zbog očevog napornog proganjanja poželela da se oseća bezbedno, pa su se preselili na kraći kraj Sunčane aleje. Bila je potpuno u pravu kada je pretpostavila da će Mirijamin otac brižljivo izbegavati ovaj kraj.

Mirijamin odnos prema mladićima i muškarcima bio je sasvim nedokučiv. Ćora je izjavio kako se Mirijam ponaša kao svako normalno dete iz razvedenog braka – diskretno, besciljno, pesimistično. Često je viđana kako se penje na motor koji se pojavljivao baš u trenutku kad bi izlazila iz kuće. Motor je bio marke AWO, dakle baš taj renomirani brend. AWO je bio jedini četvorotaktni motor u celom istočnom bloku, a na vrednosti je dobio i zbog toga što je bio redak, jer je prestao da se proizvodi još šezdesetih godina. Činjenica da se Mirijam vozila motorom marke AWO doprinela je tome da im smesta postane jasno: njen

svet je sasvim različit od njihovog. Ni Miha, ni Mario, ni Ćora, ni Debeli nisu imali motor, čak ni moped; samo je Čupavi imao bicikl. A ako bi neko od njih čak i imao motor ili moped, to bi svakako bio samo neki od onih bučnih dvo-taktnih motora. Čak ni *jawa 350*, sa čak dva cilindra, nije još bila dostigla dubok i miran zvuk motora marke AWO. Taj zvuk je u sebi imao nešto neodoljivo.

Kada bi Mirijam čula zvuk grmljavine motora ispred svoje kuće, istrčala bi napolje, pozdravila vozača brzim poljupcem – i već bi nestala. Lice vozača motora nikada nisu uspevali da vide, jer je nosio naočare kakve nose motoristi.

„Možda joj to nije dečko“, rekao je jednom Miha. „Možda je to samo...“ Nije mogao da se seti ko bi mogao da bude neko ko svakoga dana kupi najlepšu devojkicu, koja ga svaki put poljubi, a nije joj dečko.

„To je verovatno njen ujak“, rekao je Mario podrugljivo. I Mario je bio zaljubljen u Mirijam, ali za razliku od Mihe, on nije romantizovao priču. „Želiš li da budeš sa njom, ili želiš samo da joj se diviš?“, upita on jednom Mihi, a Miha iskreno odgovori: „Pa, prvo bih neko vreme samo da joj se divim.“ „Aha, neko vreme. A onda, kad prođe to neko vreme?“, upita Mario. „Onda... onda bih umro za nju“, uzvрати Miha. Tužno je razmišljao o tome kako još dugo neće biti u stanju da započne bilo kakvu vezu s bilo kojom devojkicom dogod nastavi da joj se prvo samo divi, a onda plemićki umre za nju.

Nedeljama i mesecima nije se usuđivao da se obrati Mirijam, a kada bi se ukazala prilika, na primer kad bi ona slučajno stala u red ispred njega za vreme ručka u školskoj kantini, opet bi se povukao.

U svakom slučaju, Miha je pokušavao da izbunari sve moguće informacije preko Mirijaminog malog brata. Oni koji su bili zacopani u Mirijam – a to su bili svi dečaci starijih razreda – pokušavali su da izvuku informacije o njoj od njenog mlađeg brata. Mirijamin mali brat imao je tek deset godina, ali je već znao koliko vrede njegove informacije. Čak ih je i naplaćivao, i to mečboks autićima. Ako bi neko hteo da izvuče informaciju o Mirijam, on bi ga prvo upitao: „Imaš neki autić?“ To se brzo raščulo, pa su tako učenici starijih razreda postali pravi eksperti za mečboks. Njihovi rođaci na Zapadu čudili su se što neki petnaestogodišnjak ili šesnaestogodišnjak za Božić želi lamborgini kauntač ili roud dregster. Jer Mirijamin mali brat nije uzimao bilo koji model. Kada mu je Ćora jednom ponudio dosadni kenel kamion u žablje zelenoj boji, odbio je da dâ informaciju. Model je morao da bude maserati ili monte-verdi hai, i to sa savršenim vešanjem.

Mirijamin brat je bio privilegovan i u drugom smislu: niko se nije usuđivao ni da ga pipne. Kada bi mu pretilo batine od njegovih vršnjaka, mogao je da se osloni na podršku starijih, a ni oni nisu hteli da ga diraju, ma koliko se besramno ponašao. Mirijamin brat je bio nedodirljiv jednako kao i Mirijam.

Jednom prilikom Miha se zatekao u nezgodnoj situaciji u kojoj je ipak pokušao da privuče Mirijaminu pažnju na sebe.

„Nezgodna situacija“ sastojala se u tome da je za kaznu morao da napiše referat. Njegov prijatelj Mario je na paroli ispisanoj velikim slovima u foajeu škole dodao jedno A koje je nedostajalo: PARTIJA JE PREDVODNICA

RADNIČKE KLASE. Marija su zbog toga prijavili; razlog zbog koga bi nekoga prijavili uvek se lako nalazio. I nažalost, Mario je stavljen na jednu takvu listu za odstrel. „Još jedna ovakva priča i gotov si“, rečeno mu je poslednji put kad je uhvaćen samo zbog toga što je pušio. A sad će još da bude i gotov – ma šta da je to značilo. Mario je hteo da položi maturu ili barem dođe na mesto šegrta automehaničara, ali ovako mu se smešila karijera građevinskog radnika, mašiniste ili kvalifikovanog električara. Kao Mariovo prijatelj, Miha je preuzeo na sebe celu tu stvar sa slovom A; u tome je sigurno ulogu odigrala i činjenica da su upravo obradili Šilerovo „Jemstvo“. Miha je inače voleo da ga prati glas mladića spremnog na hrabra dela. A jedno ‚A‘ na pravom mestu na crvenoj paroli jeste bilo hrabar čin. Nažalost, ni Mario ni Miha nisu znali da je parolu smislio Lenjin. A logika po kojoj se presuđivalo počiniocu takve vrste zlodela bila je sledeća: ko uvredi Lenjina, uvredio je partiju. Ko uvredi partiju, uvredio je DDR. Ko uvredi DDR, taj nije za mir. A ko je protiv mira, mora biti kažnjen – dakle, reklo bi se, Miha je uvredio Lenjina. I zbog toga mu je direktorka, inače na rođenju kažnjena imenom Erdmute Lefeling, dala da za kaznu napiše referat.

Referati su bili ozbiljna kazna, iako su zapravo predstavljali veliku čast. Niko nije želeo da čita svoj referat. Svi su imali neki izgovor. Pritom je sve moralo da zvuči kao da bi stvarno želeo da čitaš, ali nažalost, zaista nažalost, okolnosti te sprečavaju da to učiniš. „Imam strah od nastupa pred tolikim ljudima.“ „Sigurno ima boljih.“ „Ne pada mi na pamet ništa što bi imalo smisla.“ „Nisam dobar govornik.“ „Nemam vremena da se pripremim, majka mi je

bolesna.“ „Već sam čitao prošle godine.“ „Promukao sam.“ U svakom slučaju, Miha nije bio u prilici da traži izgovor. Pogrešio je i morao je da se pokaje. Njegova tema bila je: „Šta nam danas poručuju citati klasika marksizma-lenjinizma“. Mirijam još nije poznavala Miha, pa se uplašio da će za nju postati „onaj s ‚crvenim‘ govorom“ ukoliko ga ona prvi put primeti baš kad bude držao govor. Zbog toga je Miha odlučio da mora da skrene pažnju Mirijam na sebe pre toga. Eto, to je bila ta nezgodna situacija.

Imao je dve nedelje, a u te dve nedelje održavao se i školski disko, koji je bio organizovan na početku svake školske godine, dok još niko nije imao toliko loših ocena da bi morao da propusti zabavu. Uprkos tome, atmosfera se nikad ne bi zapravo zagrejala, jer se disko zatvarao već u devet, a u auli škole bi samo poslednjih pola sata bilo mračno kao u pravom disku. Uprkos tome, Miha je smatrao da je to jedina povoljna prilika gde bi mogao da se potruži da ga Mirijam primeti.

Međutim, ispostavilo se da je upravo školski disko bio najnezgodnija moguća prilika za to. Svi dečaci iz viših razreda bili su tu, svi sa otprilike istim namerama. Nedostajala je jedino Mirijam. Ona se pojavila tek kada su Miha, Mario, Čupavi, Ćora i Debeli poskidali već i etikete s flaša koka-kole iz čiste dosade. Stala je pored svoje drugarice i onda su njih dve počele da razgovaraju kao da se nisu videle deset godina. Mirijaminu prijateljicu su iza leđa zvali „Šrapnel“, pošto je neki zloća jednom izjavio kako joj lice izgleda kao da je oštećeno šrapnelom. Miha je znao da je mogućnost da nađe nekoga ko bi zajedno s njim krenuo da njih dve pozovu na ples a onda igrao sa Šrapnelom

– isključena. Čak ni Mario nije bio spreman na to; mnogo pre nego što se Mirijam pojavila i stala pored Šrapnela, rekao je Mihi: „Znam da ti ponešto dugujem, ali nemoj slučajno da ti padne na pamet da ja igram s njom.“

Mihi nije preostalo ništa drugo nego da stisne petlju i učini ono što bi učinio svaki pravi muškarac. Za vreme pauze, pre nego što je krenula sledeća stvar, ustao je i krenuo na beskrajni put preko diskoteke. Istovremeno s prvim tonom, upitao je Mirijam: „Da igramo?“ Uložio je ogroman trud da deluje opušteno. Ali odjednom mu je strah protresao kosti, i u trenu je shvatio da se najstrašnije izblamirao – pesma koja je upravo kretala bila je jedna od najjadnijih mogućih. Ružan, najružniji češki akcenat. Plesni podijum se praznio brzinom munje. Mirijam i Šrapnel su na trenutak prekinule razgovor, pogledale Miha iskosa i počele da se smeju. Cela škola je bila svedok ove blamaže. Miha je ostao da stoji kao prikovan, ali su Mirijam i Šrapnel nastavile da razgovaraju kao da on uopšte nije tu. I tako je morao opet da pređe preko cele diskoteke da bi se vratio, a cela škola je zurila u njega. Čupavi je rekao: „On je vrlo hrabar muškarac.“ I tako je naglas izgovorio ono što su svi pomislili. Miha je bio prvi koji se usudio da zamoli Mirijam za ples.

Od tog trenutka sedeo je kao omamljen na svojoj stolici, sve dok se iznenada nešto nije dogodilo – odjednom se osetio nekakav nemir. Mario je gurnuo Miha da bi ga probudio iz letargije. Ćora je skinuo svoje naočare i nervozno ih brisao, a Debelom je pala vilica. „Ma nemoguće.“ Mirijam je igrala, i to ne sa Šrapnelom. Igrala je s nekim. Tog Nekog niko nije znao. On je jednostavno ušao

s nekoliko prijatelja i pitao Mirijam da plešu. Njegovi prijatelji su pitali druge devojke da plešu s njima, i to sve one lepše devojke. A pritom je išla jedna spora stvar. Jedna *duga*, spora stvar. Jednostavno *onakva*, duga, spora stvar. Onaj kome se posrećilo da pleše uz jednu takvu stvar neće nikada zaboraviti taj trenutak, i ubuduće, čovečanstvo će se deliti na one koji su tako nešto doživeli i na one koji to nisu doživeli. Ovi prvi su izabranici, prosvetljeni, a drugi jadna stvorenja izubijana udarcima sudbine, uskraćena za jedan kosmički doživljaj.

Mirijam ne samo da je plesala s nepoznatim, nego je počela s njim i da se stiska, i to žestoko. Miha je sve video, cela njihova ekipa je sve to videla, svi su videli. Dok odjednom neko nije uključio svetlo, i Erdmute Lefeling se pojavila u sali. Zavodnik je nosio majicu gimnazije „Džon F. Kenedi“: Mirijam se vatala sa Zapadnim Berlincem. Erdmute Lefeling je napravila čitavu scenu. Zapadni Berlinac je odmah izbačen, a Mirijam je naređeno da spremi referat. I tako je Miha postao glavni u školi.

Narednih dana usledile su grozničave aktivnosti mladića devetog i desetog razreda, a sve one imale su za cilj samo jedno: svako je želeo da dobije temu za sastav. Ali ovi pokušaji već su unapred bili osuđeni na propast; uz dva kažnjena, limit je već bio dostignut. Prilikom izbora je uvek glasalo i nekoliko omladinca po zadatku iz uprave FDJ (Nemačke slobodne omladine), koji su sve školarce smatrali stokom, kada bi za vreme izbora stalno govorili o svojim greškama i zavetovali se da će biti bolji. Uprkos tome, narednih dana su usledila dešavanja zbog kojih bi, pod normalnim okolnostima, svaki učenik bio pozvan da

pripremi sastav. Čupavi je na času fizike odgovarao na pitanje o tri bezbednosne mere koje treba primeniti prilikom detonacije atomske bombe: „Prvo: pogledati, jer to je nešto što može da se vidi samo jednom u životu. Drugo: zaleći i otpuzati do prvog groblja, ali – uz treće: polako, da ne nastane panika.“ Dobio je jedinicu, ali nije dobio sastav za kaznu. Mario je na času fizičkog bacio ručnu granatu samo četiri metra udalj. Zamisao mu je bila pacifistička, ali ipak je morao da odradi pedeset sklekova, od toga deset s tapšanjem rukama. Ni on nije za kaznu dobio pripremu referata. Debelog su uhvatili dok je skidao zastavu sa držača. To se graničilo s terorizmom, ali je Debeli za kaznu dobio da 7. oktobra nosi veliku zastavu, takozvani baner, za šta se naknadano ispostavilo da je teška kazna, jer je 7. oktobra lilo kao iz kabla. Ostali su se kratko zgledali i uskoro šmugnuli, što za Debelog baš i nije bilo moguće s banerom koji je nosio. A baner, koji je bez svake sumnje bio težak, postao je još teži kada ga je natopila kiša. Toliko težak da više nije lepršao, nego je morao da se nosi sasvim opušten. Zbog toga je onima koji su nosili zastave postalo teško da ih pridržavaju. Za Debelog je bio pravi test snage da skroz mokar baner drži ispred sebe tako da amblem ostane vidljiv.

Miha je, dakle, ostao jedini kažnjen pripremom referata.

Susret se odigrao u mraku, iza scene u auli. Mirijam je, kao i uvek, kasnila i skup je trajao već neko vreme. Pacov je držao beskrajno dug izveštaj o finansijama, koji je pucao od podataka o procentima. Brojevi su svi manje-više prelazili sto odsto; neki su bili malo ispod stotine. Pacov

je sve umeo da sažme u procenite: ruske cenzure, kredite za tri, deset ili dvadeset pet godina vojske, dotacije za izgradnju države, članstva u Nemačkoj slobodnoj omladini, Društvu nemačko-sovjetskog prijateljstva, Nemačkom savezu za gimnastiku i sport i Društvu za sport i tehniku, školske izlete, dobrovoljce za rad vikendom, sajam majstora sutrašnjice, broj poseta biblioteci... Kada je Pacov počeo da izražava u procentima i upotrebu mleka na pauzama („sedamnaest zarez četiri odsto učenika devetog razreda piju punomasno mleko s dva zarez osam procenta masnoće, to je porast od dva zarez dva odsto...“), neki su već bili zaspali. Jedini koji nije morao da se bori sa snom za vreme ovog govora bio je Miha – ali on je čekao svoj red iza scene.

Onda je došla Mirijam, smejujući se i bez košulje FDJ-a, i prošaptala: „Uh, baš kasnim, baš kasnim. Da li sam uopšte na pravom mestu?“ Miha je bio toliko opčinjen da je hteo da joj kaže da je ona svuda na pravom mestu, ali pošto je jedva mogao da govori od uzbuđenja, samo je promrljao: „Da, na pravom.“ Bilo je mračno i usko. Još nikada joj nije bio tako blizu. Mirijam je na trenutak pogledala Miha, onda mu okrenula leđa i skinula majicu. Ispod nije imala ništa. „Ne zaviruj!“, prošaputala je kikoćući se, i Miha je zaboravio da diše, toliko je bio izgubljen. Mirijam je iz neke kese izvadila svoju košulju i poravnala je. Nije još bila ni zakopčala svu dugmad kad se ponovo okrenula ka Mihi. On je još uvek bio kao oduzet.

„I“, prošaptala je Mirijam. „I ti si negde pogrešio?“

„Molim?“, upita Miha, koji nije razumeo na šta je mislila.

„Pa svakako si zbog nečega kažnjen.“

„A to, da, naravno!“, rekao je Miha, i više nije šaputao nego je govorio sasvim glasno, tako da je svako u sali ko je iole naučuljio uši mogao da ga čuje. „Napao sam Lenjina, a uz njega i partiju i radničku klasu. Možeš samo da zamisliš kako je to izgledalo.“

Što je Miha više pokušavao da se pokaže pred Mirijam, to se više činilo da se ona sve više dosađuje. „Eto, otvorila se ta tema i skoro su me...“

„Oni na Zapadu se ljube sasvim drugačije“, prekinula ga je s nekakvim romantičnim prizvukom u glasu, a Miha je samo progutao knedlu i umuknuo. „Rado bih to nekom pokazala“, prošaputala je i zakokitala se. A onda je prestala da se kikoće – kao da joj je neka ideja pala na pamet. Miha je slutio kakva ideja bi joj mogla pasti na pamet. Iza bine je bilo tako stešnjeno da Miha nije imao ni koraka mesta da ustukne. U tami je video njene pune usne koje su se vlažno sjajile. Bližile su mu se lagano, i on je osećao da su se u FDJ bluzi dizale i spuštale dve uzbudljivo pune dojke i udisao je njihov nežni, cvetni miris. Zatvorio je oči i mislio: *Niko mi neće poverovati...*

Baš u tom trenutku Pacov je završio svoj govor i pozvao Mirijam za govornički pult. Iako je iza bine bilo mračno, Mirijam je ipak mogla da primeti Mihin unezveren pogled. „Jednom ću ti pokazati“, rekla je uz još jedan kikot, izašla na binu i održala govor u kome je obznanila da su za nju naročito muževni oni mladići koji služe vojsku tri godine. Jednom takvom mladiću bi ona, naravno, bila verna sve tri godine. Erdmute Lefeling je blagonaklono klimala glavom. Jedino je Miha mogao da vidi da je Mirijam iza leđa ukrstila prste.

Miha je bio toliko uzbuđen zbog Mirijaminog „skoro poljupca“ iza bine da je već posle nekoliko rečenica govora sasvim odstupio od pripremljenog nacрта. „Drage FDJ-ašice i FDJ-aši, želeo bih danas da govorim o važnosti poznavanja spisa teoretičara naučnog pogleda na svet. Njihove misli bile su prožete velikom, besmrtnom ljubavlju“ – i u tom trenutku, kad je izgovorio tu reč, Mihi oči počеше da sijaju i uhvati ga euforija od koje je potpuno izgubio kontrolu. „Ljubavlju, koja ih je činila jakim i nepobedivim, i koja im je omogućavala da izađu kao leptiri iz čaure u kojoj su bili zarobljeni, pa su lepršali slobodno i srećno po ovom divnom svetu, preko prelepih livada punih mirisnog cveća koje je cvetalo u najlepšim bojama...“ Debeli se osvrtao zabrinuto oko sebe, upitavši tiho: „Jel' njemu neko stavio nešto u hranu?“ Mario mu odgovori šapatom: „Ako jeste, i ja bih hteo malo od istog.“

Mihino uzbuđeno stanje imalo je za posledicu to da je i Erdmute Lefeling u svom kratkom pozdravnom govoru zapitala: „Sme li revolucionar da bude strastan?“, da bi odmah sama i odgovorila na postavljeno pitanje: „Da, revolucionar sme da bude strastan.“

Mario je morao da zadrži Mihu, inače bi ovaj poskočio i uzviknuo, sa sjajem u očima, celoj sali: „Da! Da! Hajde da svi budemo malo strastveniji!“

Posle skupa, Miha je prišao Mirijam i rekao joj, tako da niko ne čuje: „Video sam kako si za vreme svog govora ukrstila prste.“

„Jesi?“, uzvratila je Mirijam. „Onda imamo zajedničku tajnu.“ Ostavila je Mihu i brzo otrčala ka izlazu.

Mihi se učinilo da čuje grmljavinu motora. Brzo je potrčao za Mirijam, ali ju je video još samo kako nestaje na motoru na suvozačkom mestu. Njegovo dobro raspoloženje nije moglo da pokvari ni to, ni policajac koji je nadzirao njihov kraj i opet kontrolisao njegova lična dokumenta.

Obećala mi je poljubac, ona mi je obećala poljubac, zvonilo je u njemu celim putem do kuće. Ali pošto je znao da ga majka vidi s kuhinjskog prozora, pokušavao je da izgleda kao da se ništa nije dogodilo.